

[Lampe, Hindrich]

R o g e t

om

Bergens Byes offentlige Blade,
fornemmelig

med Hensyn paa de efter Sigende nye oprettende
Bogtrykkerier.

F o r s l a g

til

en forbedret Indretning og oftere Udgivelse
af

Bergens Adresseblad, ...

famt

Yttring om, at endnu et velskrevet offentlig
Blad, kunde være passende at udgives i Bergen,
som den største af Norges Kjøbstæder.

H i s t o r i e

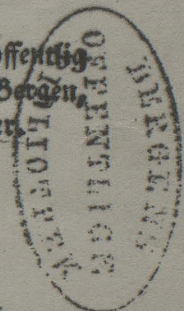
om

en Student,

som gik med en Lygte paa Slottet ved Hoi Iys
Dag, (for at søge Fættene, med passende
Anmærkning.

E n F a b e l,

ii. ii. †

Bergen 1820.

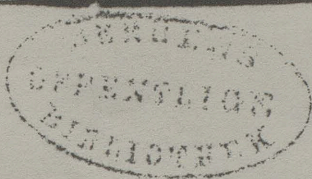
Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

~~G. BERGEN avd.~~

~~W. 7~~

I n d l e d n i n g.

At fremstaae for Publicum, som offentlig Skribent, er vistnok det vanskeligste Arbeide Noget kan foretage sig. Der er et gammelt Ordsprog som siger: det er umuligt at bringe mange Hoveder under een Hat; ligesaa umuligt er det vel og, at skrive offentlig, Alle til Fornoielse. Nogle rensenserer og critiserer ofte med Grund og Indsigter, Andre blot af Capricer — Selvfjærlighed, og Indbildninger; dog — naar det som fremsættes, er rigtig og ordentlig, og det samme indeholder den rene Sandhed, da bør uheldige Critikere ikke affrække Udgiveren, men lade ham troe, at hans Arbeide ikke altid er forgjaves, men kan hist og her muligens have sin Nytte, og at han saaledes, omendstjøndt hverken Lærd eller svæt offentlig Skribent, dog kan være med sine redelige Hensigter en gavnlig Mand; og — naar han ikke strax angiver sig, sligt da godmodigen maae anses, ikke som af Lyst til at holde sig i Skjul, for at staa useet bag Conliferue, men at det maa heveges til Blyehed og Beskedenhed.

Noget om Bergens Byes offentlige Blade, fornemmelig med Hensyn paa de efter Sigende oprettende nye Bogtrykkerier ic. See Tittelen.

Bergens Bye har et Adresseblad, som udgives iffunns hver gde Dag. Dette er upaatvibelig altfor smagløst og ufuldstændig for Norges vigtigste Kjøbstad.

Som bekjendt, indeholder dette Blad Prædikantene, Vaccinationen, offentlige Bekjendtgjørelser og Handlendes Avertissementer m. m. Da man saaledes ikke kan faae Noget offentliggjort uden hver gde Dag, som ofte incomodere; saa vilde det vist nok være af megen Nytte, om dette Blad blev udgivet, idetmindste 2de Gange ugentlig, og indeholde: foruden hvad nu findes inden samme, tillige indkomne og udgaaede Skibe, indpasserede og udpasserede Reifende, samt disses Logie, hvilket vistnok vilde være af megen Nytte, foruden det interessante og behagelige ved saadanne Efterretninger. I Jørsens Hvenske Avis bekjendtgjøres ogsaa Copulerede, Døbte, samt Faddernes Navne, hvilket sidste maae overlades Redacturen af Adressebladet, der ventelig har Monopol paa sammes Udgivelse. Men at i det Hele med dette Blad bør foregaae en forbedret Indretning, vil vistnok bifaldes af Mange, og det synes desuden at vilde være smukt, naar Byens Vaaben sandtes anbragt først paa Adressebladet.

Foruden ovenmeldte Adresseaviss udgives den Norske Tilskuer her i Bergen. Naar man kjender dette Blads saa meget hæderlige og indsigtsfulde Redacturer, kan

der vel ikke tvivles om Bladets Værd, og at det maae staae langt over en læg Mand's rigtige Domsomme. Skade er det imidlertid, at Subscriptionen paa bemeldte Blad er saa indskrænket og ringe, at — efter sigende — engang næsten maatte standses med sammes Udgivelse. Men skal 3de Bogtrykkerier i Bergens Bye have stadig Arbeide og finde Afsetning, da maae Litteraturen, i Henseende Udgivelsen af Skrifter, endnu meget forbedres og tiltage, og flere Liebhabere fremstaae, der ynder, og vil være i Besiddelse af hvad der udgives.

J Anledning heraf foreslaaer Udgiveren: at Bergens Bye, foruden foranførte, endnu burde have et Ugeblad som maatte udkomme 2de Gange hver 8de Dag. Udgiveren heraf, troer sig ikke Indsigtsfuld nok til at kunde foreslaae dette Blads rigtige Indretning, samt hvad Gjenstande derudi skulde omhandles, men formoder, at den eller de, som føler Drift og har Indsigter til at være Udgivere af samme, vilde vel og kunde finde en passende Form til Indretningen deraf. Imidlertid foreslaaes: at dette Ugeblad, foruden det Interessante Udgiveren kunde anføre derudi, maatte indeholde: fornuftig Bedømmelse over seneste Postes samtlige offentlige Blade, Extract af det mærkværdigste som findes i de seneste Tidender, der ikke holdes af almindelig Mand, Betragtninger over det som nærmest omgiver os i Bergens Bye og Omegn, med frimodig Ytring om hvad som kunde ansees at mangle ved et og andet, og grundig Forslag til hvorledes dette kunde være bedre. Desuden synes, naar Plads dertil haves, at Bladet kunde indeholde: Fabler og Anecdoter, som ere nyttige og lærerige, med mere, som overlades Udgiverne. Ansættelige humane Bidrage til dette Blad, synes at maatte være velkomne. Denne Materie slutes med det Ønske: at god og nyttig Lecture, samt Videnskaber, som er et Lands Ziir, maae trives og tiltage iblandt os, at Alt hvad som udkommer maae have en nyttig Hensigt, og være fremsat, vel i en mandig, men human og moderat Stiil, uden personlig Hentydning paa enkelt Mand; thi maafsee, naar vi betænke os noie, har Enhver nok med at seie for sin egen Dør. At Arbeidsomhed, Færelighed og Nøisomhed, der tilforn har været Bergens

Brydelse, men nu desoværre synes at ville forsvinde og
 faa fra dette Sted, maatte opmuntres. Disse herlige
 Egenskabers store Værdie og uimodsigelige Fordeel og
 Nytte, varmt bevises, samt de sørgelige Følger, naar
 disse Formaninger ikke agtes eller efterleves. Man see
 sig kun Exempel i Landets andre Kjøbstæder, hvorledes
 Tilstanden der befindes, og mon vi ikke allerede gjør
 Alt hvad der staaer i vor Magt, for at hjælpe til tid-
 lig eller sildig at ligne disse? Hvo som staaer vel, see
 til han ikke falder! Der er sleet saa mange Omvæltning-
 ger i Stater og store Familier i den senere Tid, at
 Ingen synes at kunde være sikker. Sid derfor Luxus,
 den alt ødelæggende, og altfor meget overhaandtagende
 Luxus, maatte indskrænkes om ikke aldeles forjages.
 Store og mægtige ere her Beholdningerne af det Flit-
 terie, hvormed Enhver nu synes at gjøre sig en Væ-
 re af at være smykket; og, naar alt dette skal betales,
 mon da Exporten of Landets Produkter vil tilstrække?
 og, skulle Fiskerierne slaae feil, hvorledes vilde her da
 see ud? derfor bedst forskandigen at spare i Tide. Det
 er med Stater og Stæder, som i enkelte Hundholdning-
 ger, giver man mere ud end man faaer ind, maae man
 jo komme i Gjæld, og gaaer tilsidst — Bankerot. Førend
 altsaa Luxus alvorlig affattes, og ikke Alle og Enhver
 hjælper til Stats-Forfatningens Forbedring — thi hertil
 maaz gøres saa mange Projecter og Planer om man
 vil, de holde ingenlunde Stik, naar ikke Enhver ved
 Arbeidsomhed og Tærvælgthed bidrager sit dertil, og der
 ved ligesom tilveiebringe de Medikamenter, der saa at
 sige skal læge Saaret fra Grunden af. — Tilsidst ønskes
 Bergens Byes Borgere ret megen Lyst til gavnlig Lec-
 ture og Videnskaber, samt Drift til at ville erhverve
 samme. Man har beskylt endeel af disse for, at dette
 just ikke ere deres Sag, at derimod kunns Bindelyst styrer
 fornemmelig alle deres Handlinger, Jdrætter og Hen-
 sigter, at deres Diskurser i Selskaber og Sammenkom-
 stier ifkuns gaaer ud paa Penge, Cours, Fisk, Sild
 og Tran &c. Men hvor ugrundet saadant er, idetmindstie
 for en stor Deel, kan bedst skjønnes af de adskillige
 endog videnskabelige offentlige Foranstaltninger her gives,
 samt mange skønne og nyttige Indretninger, der bevi-

ser, at ogsaa her eksisterer oplyste, hæderlige og veltænkende Mænd, der ikke altid tage egen Fordeel i Betragtning, naar de som sande Patrioter kan gaae deres Medmennesker, og ikke udsue eller fortrykke disse, men rette deres Handlinger derhen, at Tungen kan holdes ligesom i en Egeværkt; thi den Rige og Mægtige kan gjøre uendelig meget baade Godt og Ondt, kan bidrage særdeles meget til sine Medmenneskers Vel, kan ogsaa sørgeligen nedtrykke disse, ligesom hans Hjerter og Handlemåade er beskaffen. Dog, maaskee mere og fuldstændigere herom en anden Gang.

Historie om en Student, som gik med en Lygte paa Slottet høi lys Dag, for at søge Fættene, med passende Anmærkninger.

En Candidat i Theologien tog ved høi lys Dag en Lygte og gik rundt omkring i Slottet *** ligesom han vilde søge efter Noget. Den forrige Konge, som just da stod i Binduet, raabte til ham, hvad det var han gjorde? Jeg søger Fættene, svarede Candidaten. Dette svar syntes Kongen at ville sige Noget, han befalede derfor at han skulde komme op til ham, hvor han da spurgte hvad han ville sige med Fættene? Candidaten svarede: jeg har flittig studeret og har i mine Examina staaet mig meget vel, og paa min Opførelse har Ingen hørt Noget at sige, desnagtet faaer jeg aldrig Præstefald, det kommer deraf, at Consistorialraaderne, Superintendenterne, og Inspecteurne have alle deres Fættene, og hvem veed, hvor længe jeg endnu maae vie indtil ingen af deres Slægt er tilbage. Kongen befalede Candidaten at komme igjen næste Morgen, og lod tillige sige alle Lemmer i Consistorio at de skulde møde

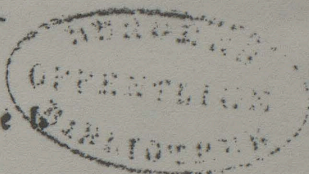
paa Slottet og bringe en Lisse med dem over alle ledige Præstekald. Candidaten maatte examineres anden Gang i Kongens Hærværelse, og stod sig meget godt. Kongen spurgte om han i sin første Examen har staaet sig ligesaa godt? og de maatte tilstaae dette. Han spurgte videre: hvorfor han da ikke forlænge siden var bleven befordret? herpaa gjorde de saavidt søgte og frygtfomme Undskyldninger, at man tydelig kunde skjøne at Candidatens Klage var grundet. Kongen udsøgte derfor det bedste Præstekald til Candidaten, og sagde til Consistorio: "Jeg veed at I Herrer have alle Eders Fættre, men siden denne er min Fætter, saa kan I vel eengang gjøre en Undtagelse, overalt saa erklærer jeg herved alle duelige Candidater for mine Fættre; Retter Eder derefter".

Saaledes ansøge og alle Norges Undersaatter om, at vor gode Konge, i hvis Magt det staaer, at bortgive Embederne, ifølge Grundloven, ville naadigst — ifald det imod Formodning skulle fornødiges — erklære alle gamle veltjente Embedsmænd, der anholde om nødvendig Forbedring af deres Kaar, for Sine Fættre! lade disse uforgjængelig foretrækkes for alle dem som bør staae nedenfor dem.

Efter Udgiverens Formening, bør enhver Embedsmand i Staten, han være Civil, Gejllig eller Militair, som godtgjør at han til sin og sine Underholdning og Fortbringelse, trænger til Forbedring af sine Kaar, og beviser, at han; formedelst lang Tjeneste, Duelighed til det han søger om, samt godt Forhold, er fortjent til det ansøgte, nyde Befordring og Forbedring af sine Kaar, og ingenlunde bør der da kunde tænkes, at en saa høist Berettiget kan blive foretrukket af en langt mindre Fortjent, enten formedelst Slægtskab, Gunst og Yndest, eller tiltryglet interesseret, som oftest uførtjent Løfte. Saaledes vil alle Embeders Bortgivelse, da blive Constitutionsmæssig, det vil sige, overensstemmende med vor Frihed og vore Rettigheder, og blive til alle Undersaatters Velbehag, og man vil da aldrig kunde erfare, at en ung Mand, uden nogen Slags Fortjeneste, maaskee yngre af Aar, end den ellers Ansøgende har tjent til, erholder af de fedeste Embeder, og gaaer,

faa at sige, i Smørret med Støberne paa, medens den
 Eldre, ofte mere Fortjente, bliver sat tilbage, og maa
 sukke efter det Rødtørstige, for sig og sine Mænge, ja
 maaskee nødes at anvende adskillige ham ubequemme og
 upassende Midler, for at erhverve det hvormed han kan
 slaae sig igjennem. Sligt vil dog vel forhaabentlig
 aldrig i vores Stat finde Sted, men blive ved Hans
 Kongelige Majestæts og den Kongelige Regjerings Rets
 færdighed, aldeles forekommet.

En Fabel

En Pøg engang paa otte Aar,
 Hvis Fader næred sig paa Bandet.
 Han ogsaa Lyst til Bandet faaer,
 Og daglig ikke gjorde andet
 End pladskede i hver en Pyt.
 En Dreng kan finde paa alt Nytt,
 Han sig og Baade gjør af Eiver.
 Hans Fader som selv var Matros
 Gav Sønnen en tilbørlig Roes:
 Min Søn Du vist nok Skipper bliver.

Med disse Ord, den lille Pøg
 Blev tyk og modig, thi hvad andet!
 Et Traug han fra sin Moder tog,
 Og vilde plat forlade Landet.
 Han sadte det udi et Rjør
 Han tænkte, jeg nu Skipper er,
 Til China jeg nu lige seiler,
 Hvorom hans Fader havde talt,
 Her kom hans Fader, det gif galt,
 O nei! nye Roes her ikke seiler.

Min Søn! saa taler Faderen!
 Du inderlig mit Hjerter glæder.
 Du alt har gjort Begyndelsen.
 Du smukt i mine Fodspor træder.
 Begyndelsen ret staaer mig an,
 Du vist nok bliver Høibaadsmænd,
 God Krog man tidlig seer at krøge.
 Ved disse Ord den Lille blev
 Heel modig og fra Landet drev,
 Han bedre vil den Lyst forsøge.

Han voxede til og Lysten med,
 Han Mast og Seil i Trauget sætter.
 To Ankere han faaer derved,
 Han hidser Seil, og Anker letter.
 Han seiler frisk udi sit Kjør,
 Han føres ud, hoor Dybet er,
 Hans Fader seer paa disse Prøver.
 Der kom en Binds, der laae Mastros,
 Han raabte: af! min Faders Roes,
 Og ei hans Riis — mit Liv berøver

Moralen:

Forældre! seer Jer her i Speil,
 Roes Ungdoms Laster ingenlunde,
 Men lad den Unge stryge Seil,
 Hvis ei, da gaaer den vist tilgrunde.
 Forældres Kjærlighed og Roes
 Gjør mangan liderlig Matros.

Det vilde maastee ikke være af Veien, om for en
 stor Deel denne Byes Ungdom blev lidt mere og alvor-
 lig paapasset, i Henseende deres Opdragelse, og holdt
 ret dygtig i Ørens. Den ofte indtræffende offentlige

Stoi, der er paa Gaderne, saaledes at samme, endog blandet med Banden og usædelige Ord og Udsædler, forstyrrer Andres Nøilighed, og hvorudi man seer Dreng, endog udenfor Nøbelklassen, at tage Deel, beviser nok som dette. Ikke at tale om hvad Ulykker, der ofte ved formegen Frihed for saadanne Ynglinge finder Sted, og man behøver ikke at gaa langt tilbage seend der gives Exempler derpaa: En Yngling, der havde en skjon Seilbaad, men skulde være alvorligt advarret af sin agtværdige Fader, om største Forsigtighed med sammes Brug, vælger, eftersigende, en Tid, da Faderen nød sin Middagshvile, og reiser ud i en gyselig Storm, medhævende tvende andre unge Mennesker, hvoraf han tillige med den eene af de Andre fandt deres Grav udi Bølgerne. Vigtigt! saare vigtigt er det Pund Gud betroe: de os at have Børn at opdrage, og vigtigt er det at indskærpe disse rigtige Grundsetninger og Begreber om deres Pligter. Havde denne Yngling, foruden Frygt, ogsaa haft uindskrænket Kjerlighed for sin Fader, han vilde da ikke gjort Noget som var ham imod, hverken med eller uden hans Vidende, og Du, stakkets sømme Moder! som nyelig forhen netop havde savnet Din Søn, som af Gud bevaret paa en lang Reise, Du skulde og friste den haarde Stjæbne, at han, ved strax igjen at forlade dit Udsyn, skulle blive en af disse i Bølgerne begravne; hvorledes skulle man vel kunde gyde nogle Trøstens Draaber i Dit dybe Saar, som kunde være til Lindring for Dig? idetmindste endnu, medens Saaret er nyt og smertende, vil dette blive meget vanskeligt. Den bedste Trøst synes for Tiden at være: at Bekjendte, Slægtninge og sølsomme Medmennesker lide med Dig, deeltage i din Sorg, der vist nok er ligesaa stor som den er billig, og give Dig Haab om, at Religion og den velgjørende Tid dog vil formilde, om ikke ganske læge dette sømme Saar.

Det er ingen behagelig Prospect, og endnu mindre
 Bessugt, naar man skal gaae ud efter til Nordnæs,
 den Bei, som ligger til hoire Side. Mon det ikke endog
 skulde være Skade for Sundheden at sigt ligger lige
 inde i Byen? Mon det ikke paaligger Politiet at sørge
 for, at saadant ikke finder Sted? Onskelig var det,
 om de her i Nærheden boende Bønder, kunde blive
 opmuntrede til at afhente Bergens' overflodige Gjød;
 sel, for at lægge paa deres udyrkede, tørre, mave
 Jord, der og for en stor Deel er igjennemsprængt med
 Vand, efterat dette i Forveien vedborlig var bleven
 udtørret.

